

Rise / HL

Lausunto

Julkinen

RISE/2090/2026
RISE-AK-2026-12026

26.05.2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (lausuntopyynnön asianumero VN/35729/2023). Rikosseuraamuslaitos toteaa yleisesti, että sosiaalihuollon asiakasprosessin sekä osaltaan sosiaalipalveluja koskevan sääntelyn selkeyttäminen, yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen ovat myönteisiä tavoitteita. Myös tavoiteltu päällekkäisten palvelurakenteiden purkaminen on myönteinen asia etenkin, jos se tosiasiaassa nopeuttaa tarvittavan tuen piiriin pääsemistä.

1. Sosiaalihuoltolain 17 ja 17 a §

Esityksen mukaan kuntouttava työtoiminta lopetettaisiin nyky muodossaan ja tilalle rakennettaisiin uusi palvelu, joka yhdistää kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen ja vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevan toiminnan ja työtoiminnan. Kyseessä ei enää olisi suoranaisesti työllistymistä edistävä palvelu, vaan enemmän työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi tai ylläpitämiseksi, osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarjottava palvelu.

Rikosseuraamuslaitos toteaa yleisellä tasolla, että esitetyt työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palveluita koskevat muutokset selkeyttäisivät sosiaalihuollon ja työvoimapalvelujen roolitusta. Uusi palvelu soveltunee hyvin monille rikosseuraamusta suorittaville henkilöille. Palveluun osallistuminen perustuisi vapaaehtoisuuteen eikä työttömyysturvaan liittyviin velvoitteisiin. Siten on mahdollista, että osa asiakkaista saattaa omasta halustaan jäädä palveluiden ulkopuolelle. Jos ko. palvelu liitetään henkilön monialaiseen työllistymissuunnitelmaan (TYM), se muuttuu velvoittavaksi. Esityksen mukaan uusi palvelu täyttäisi työssäolovelvoitetta, mutta epäselväksi jää, koskeeko tämä vain sellaisia tilanteita, joissa palvelu on osana monialaista työllistymissuunnitelmaa. Uusi palvelu olisi luonteeltaan määrärahasidonnainen, millä on todennäköistä vaikutusta palvelun saatavuuteen.

Kuntouttavassa työtoiminnassa on ollut monelle rikosseuraamusta suorittavalle merkittävä esimerkiksi koevapauden sisältönä. Työkokeilu voi olla myös koevapauden sisältönä, mutta eri työllisyysalueet ovat määrittäneet työkokeilun kohderyhmää eri tavoin ja joissakin kunnissa sitä tarjotaan vain hyvin lähellä ns. normaalityöllistymistä. Uusi palvelu voisi toki jatkossa olla myös koevapauden sisältönä.

2. Sosiaalihuoltolain 34 §

Esityksessä täsmennetään sosiaalihuollon asiakkuuden vireilletuloa ja asiakkuuden alkamista. Muutosten tavoitteena on se, että sosiaalihuollon asiakkuudessa olisi jatkossa vain sellaisia asiakkaita, jotka tosiasiallisesti saavat sosiaalihuollon tukea tai palveluja. Luonnoksessa esitetty tuottaa sosiaalihuoltoa toteuttavalle taholle joustavuutta asiakasprosessiin. Täältä osin on kuitenkin riskinä, että vankeusrangaistusta suorittavan henkilön osalta sosiaalihuollon asiakkuuden alkamiselle ei katsottaisi olevan tarvetta, eikä henkilön vapautumisen jälkeistä tukea lähdettäisi valmistelemaan. Tärkeää onkin, etteivät muutokset hankaloita tai estä vankeusaikaista yhteistyötä.

3. Sosiaalihuoltolain 35, 35 a ja 35 c §

Esitetyssä sosiaalihuoltolain 35 §:ssä säädettäisiin ilmoituksesta sosiaalihuoltoon ja luovuttaisiin yhteydenoton käsitteestä. On kannatettavaa, että Rikosseuraamuslaitos säilyisi edelleen ilmoitusvelvollisena tahona. Lastensuojeluilmoituksia koskeva sääntely siirrettäisiin sosiaalihuoltolakiin (35 § ja 35 a §). Ilmoitusvelvollisuuden sisältö ei muuttuisi, mutta käytännössä muuttuisi se, miten lastensuojelun asia tulee vireille ja miten ilmoituksia käsitellään. Voimassa oleva sääntely on ollut jossain määrin tulkinnanvaraista ja ilmoituskynnys on määritelty sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojelulaissa eri tavalla. Myös Rikosseuraamuslaitoksessa on havaittu eroja hyvinvointialueiden käytännöissä ilmoitusten tekemisessä ja vastaanottamisessa. Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan nyt esitetyt muutokset selkeyttävät toimintaa ilmoitusten tekemisen osalta.

Rikosseuraamuslaitos pitää myönteisenä esitettyä 35 c §:n muutosta koskien yhteyden saamista sosiaalihuoltoon. Rikosseuraamuslaitos toteaa yleishuomiona, että jo asiakkuuden piirissä olevien rikosseuraamusta suorittavien henkilöiden kanssa yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on toteutunut varsin hyvin. Kuitenkin sellaisten henkilöiden osalta, joilla aiempaa asiakkuutta ei ole ollut, tuen järjestymisessä ja kuntoutusjatkumoiden rakentumisessa on voinut olla haasteita. Nyt esitetty muutos on myönteinen, mikäli tämä tulee aidosti konkretisoitumaan käytännön työprosesseissa. Toisaalta esityksessä on edelleen kirjattuna, ettei henkilökohtaista keskustelua tarvitse järjestää, jos sen järjestäminen on ilmeisen tarpeetonta. Hyvinvointialueilla on saatettu

tulkita esimerkiksi vankeusrangaistuksen suorittamisen aika tilanteeksi, jossa sosiaalihuollon palveluja tai palvelutarpeen arviointia ei ole tarpeellista käynnistää.

4. Sosiaalihuoltolain 39 §

Esityksen mukaan asiakassuunnitelma olisi laadittava, jos asiakkaan tilanne, tuen tarve tai hänelle myönnetty tuki on sellaista, että asiakkaan sosiaalihuollon suunnittelu, toteuttaminen tai seuranta sitä edellyttävät. Asiakassuunnitelma laadittaisiin jatkossa silloin, jos viranomainen arvioisi, että asiakkaan tuen tarve ja yksilöllinen tilanne sitä edellyttävät ja asiakas hyötyisi asiakassuunnitelman tekemisestä. Toisaalta laissa määritellään, että erityistä tukea tarvitsevalle asiakkaalle olisi aina laadittava asiakassuunnitelma. Esityksestä saa käsityksen, että viranomaisella olisi jatkossa käytettävänänsä varsin suuri harkintavalta asiakassuunnitelman laatimisen osalta.

Voimassa olevan sosiaalihuoltolain mukaan palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakassuunnitelmalla jolle se ole ilmeisen tarpeetonta ja esitetty muuttaisi tätä perustavanlaatuisesti. Esimerkiksi hyvinvointialueiden ohjauksessa olisi tärkeää varmistaa yhdenmukainen ohjaus tulkinnallisten erojen minimoimiseksi. Muutosten voimaantulon jälkeen olisi myös hyvä seurata käytäntöjä ja sitä, kuinka laajalti asiakassuunnitelmien laatimista ei ole nähty käytännön työssä tarpeelliseksi ja kuinka laajalti ja minkälaisissa tilanteissa se on jätetty laatimatta. Voimassa olevassa sääntelyssä asiakassuunnitelman edellyttämä sisältö on myös varsin tarkkaan määritelty. Esitetyssä sääntelyssä tämä olisi ilmaistu väljemmin.

Rikosseuraamuslaitos pitää kannatettavana ja selkeyttävänä sitä, että asiakkaalle laadittaisiin yksi voimassa oleva ja koko sosiaalihuollon kattava asiakassuunnitelma, jos se on asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisen kannalta perusteltua ja mahdollista ja asiakas antaisi siihen suostumuksensa. Rikosseuraamuslaitoksessa laaditaan seuraamuksia suorittaville rangaistusajan suunnitelma. Tavoitteena on rangaistusajan suunnitelman yhteensovittaminen yhdessä sosiaalihuollon asiakassuunnitelman kanssa. Mikäli henkilölle ei kuitenkaan ole laadittu sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaa, yhteensovittaminenkaan ei toteudu. Esityksen perusteella jää osin epäselväksi, miten asiakkuuden alkuvaiheen jälkeen jäsenetään jatkotyöskentelyä, mikäli henkilölle ei ole laadittu asiakassuunnitelmaa.

5. Sosiaalihuoltolain 40 a §

Esitetyssä uudessa 40 a §:ssä säädettäisiin terveydenhuoltoon tehtävästä ilmoituksesta asiakkaan tuen tarpeesta. Tämä on sosiaalihuollon ammattihenkilöä selkeästi velvoittava säännös, joka edellyttää ilmoituksen tekemiseen viipymättä terveydenhuoltoon hoidon tarpeen

arvioimiseksi tilanteissa, joissa ammattihenkilö havaitsee sosiaalihoitoa järjestäessään tai asiakasta kohdatessaan, että asiakas on ilmeisessä terveydenhuollon tarpeessa.

Esityksen perusteella jää epäselväksi, sisältykö ilmoitusvelvollisuuden piiriin myös muissa viranomaisissa, kuten esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelevät sosiaalihoitoon ammattilaiset ja tulkitaanko sosiaalihoitoon järjestämiseksi laaja-alaisemmin myös Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävä palvelu- ja kuntoutusjatkumoiden rakentumista tukeva työ. Mikäli ilmoitusvelvollisuus koskisi myös Rikosseuraamuslaitosta, olisi hyvä selkeyttää, tehtäisiinkö ilmoitus vankeusaikana Vankiterveydenhuollon yksikköön vai hyvinvointialueelle.

Pääjohtaja

Anna Arola-Järvi

Lakimies

Heidi Lokasaari

